

Віктимізація супроводжується: зміною мотивації досягнення; діями, орієнтованими на регуляцію свого емоційного стану; неконструктивними стратегіями подолання життєвих труднощів (уникнення, надмірно обережні дії, асоціальні дії); професійною дезадаптацією. У поведінці це призводить до зниження активності, невпевненості в собі, втечі від проблемних ситуацій, відсутності ініціативи у діяльності, а також уникненні відповідальності засвою поведінку, використанні неконструктивних стратегій у подоланні труднощів.

Сутність віктимної поведінки полягає в неадекватному відображенні реальності, і відповідно відходу від реальності завдяки стереотипності певних патернів поведінки. Природні адаптаційні можливості такої людини порушені, фрустраційний поріг низький. Подібна поведінка стає стійкою стратегією взаємодії з дійсністю, оскільки є шляхом найменшого опору.

Поширеність явища віктимної деформації особистості в умовах сучасного соціального буття зумовлює актуальність вивчення цієї проблеми і стає на сучасному етапі розвитку суспільства актуальною і значущою проблемою в плані негативних соціально-психологічних наслідків, які така поведінка викликає.

Список використаних джерел:

1. Дроздов О. Ю., Скок М. А. Проблеми агресивної поведінки особистості: навчальний посібник. – Чернівці: ЧДПУ ім. Т. Г. Шевченка, 2000.
2. Туляков В. А. Віктимологія: Монографія. / В. А. Туляков. – К., 2003. – 98 с.
3. Юрченко О. Ю. Роль віктимної поведінки потерпілого при вчиненні тяжких насильницьких злочинів // Питання боротьби зі злочинністю – Вип. 4: НДІВПЗ, Харків: Право, 2000. – С. 3-47.

СПРЯМОВАНІСТЬ НА ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ПРАВознавців

Гриценко Людмила Іванівна, в.о. завідувача, науковий співробітник наукової лабораторії психологічного забезпечення навчально-виховного процесу у ВНЗ ННПП НАВС

В процесі професійного навчання (навчально-професійної діяльності) у майбутніх правознавців формується відповідна професійна мотивація, що включає складний комплекс потреб, інтересів, ідеалів і переконань. У структурі мотивації юриста особливу роль грають такі спонуки, як прагнення до справедливості, любов до істини, відчуття обов'язку, патріотизм, ціннісні орієнтації. Під впливом зовнішніх соціальних і суб'єктивно-психологічних чинників вона може суттєво змінюватись, закріплюючись і розширюючись або, навпаки, деградує аж до професійної деформації.

Професійна цілеспрямованість юриста має включати прагнення служити правосуддю, відстоювати справедливість, захищати права і інтереси громадян. Відсутність такої спрямованості у студентів не виключає можливості її формування в період навчання в ВНЗ.

Одна з форм розвитку професійної мотивації полягає у збагаченні її мотивів. Так, у студентів однієї групи виявлялись аналогічні мотиви, але мотивація майбутніх правознавців при цьому може бути різною. Це зумовлено тим, що система мотивів завжди припускає їх певну організацію, структуру. Одні й ті ж мотиви можуть бути різним чином організовані, знаходитися в різних відносинах супідрядності. Найсуттєвішою є розходження у провідних мотивах майбутньої діяльності.

Зазвичай мотиви, які лежать в основі професійної спрямованості, є неоднорідними за походженням, характером зв'язку з професією. У цьому

плані правомірне виділення, по-перше, групи мотивів, що виражають потребу в тому, що складає основний зміст професії правознавця – в захисті прав і свобод громадян [2].

Інша група мотивів пов'язана з відображенням деяких особливостей професії в суспільній свідомості (мотиви престижу, суспільної значущості професії) [1]. Тут ми говоримо про своєрідний «груповий тиск» з боку суспільства. Для формування професійної мотивації правознавця має значення, наскільки в ньому виражені очікування щодо спрямованості юристів на допомогу громадянам.

Третя група мотивів виражає існуючі потреби особистості, актуалізовані при взаємодії з професією (саморозкриття і самоствердження, матеріальні потреби, особливості характеру, звичок і тому подібне). Четверту групу складають мотиви, що виражають особливості самосвідомості особистості в умовах взаємодії з професією (переконаність у власній придатності, творчому потенціалі, в покликанні тощо). Насичення мотивів цих груп ідеями забезпечення правозахисту особи як професійного саморозкриття та особистісного самоствердження, особистого покликання та виведення їх в ранг домінуючих цілком може бути реалізовано в ході організації навчально-професійної діяльності студента юридичного вузу. Мотиви, які відносяться до п'ятої групи, виражають зацікавленість людини у зовнішніх, об'єктивно несуттєвих атрибутах професії.

При дослідженні особливостей професійної мотивації на вибірці 3-4 курсів за допомогою методики К. Замфір було виявлено, що у студентів старших курсів незначно переважає внутрішня мотивація: трохи менше половинами (45,7%) опитаних студентів вибрали оптимальний комплекс, представлений поєднаннями: ВМ (внутрішня мотивація) > ВПМ (зовнішня позитивна) > ВОМ (зовнішня негативна) і 12,5% опитаних ВМ = ВПМ > ВОМ. Студенти з даними мотиваційними комплексами обирають діяльність заради неї самої, а не для досягнення зовнішніх нагород. Це якраз та частка, для яких правозахисна діяльність не є, чи, принаймні, не тільки засобом забезпечення матеріального добробуту.

Мотиваційні комплекси, представлені наступними співвідношеннями: ВОМ > ВПМ > ВМ; ВОМ > ВПМ = ВМ; ВОМ > ВМ > ВПМ виявлено приблизно у 17% опитаних. Для цих студентів властиве байдуже, а ймовірно, і негативне ставлення до процесу навчання і вибору професії. Можна припустити, що однією із причин подібної мотивації є те, що вони вступили до юридичного ВНЗ не за власним бажанням, а, наприклад, з волі батьків.

Загалом, оскільки спрямованість на захист прав людини найлегше і природним чином формується як домінанта професійної мотивації саме у представників перших двох груп, особливій уваги потребують саме ті студенти, провідні професійні мотиви котрих відносяться до зовнішніх – позитивних та негативних. Робота навчального закладу в даному напрямку може здійснюватись через формування діяльнісно-сміслової єдності: коли збігаються ціннісно-смісловий (формування життєвих сенсів – «для чого я живу?») і наочно-дієвий (вибір адекватного сенсу діяльності – «для чого я працюю?») аспекти професійної діяльності. Саме в процесі навчально-професійної діяльності у студента має бути сформована, або поглиблена і розширена на інші мотиваційні утворення професійна мотиваційна домінанта – орієнтація на допомогу людині через захист її прав і свобод.

Список використаних джерел:

1. Вилюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека / Вилюнас В. К. – М.: МГУ, 1990. – 283 с.
2. Шавир П. А. Психология профессионального самоопределения в ранней юности / Шавир П. А. – М.: Педагогика, 1981. – 5 с.